

Ponad połowa populacji świata jest obecnie dwujęzyczna lub wielojęzyczna. Oznacza to, że jeśli ktoś posługuje się tylko jednym językiem, to należy obecnie do mniejszości. Istnieją pewne oczywiste korzyści płynące z faktu posługiwania się więcej niż jednym językiem, w szczególności zdolność komunikowania się z ludźmi z różnych części świata w celach społecznych czy zawodowych. Niewątpliwie sprawia to, że dwujęzyczność jest bardzo cenną umiejętnością. Czy jednak fakt posługiwania się więcej niż jednym językiem oferuje jakieś dodatkowe korzyści na poziomie codziennego funkcjonowania? Wielu naukowców ostatnich dwóch próbuje odpowiedzieć na pytanie, czy dwujęzyczność wspiera efektywność działania kontroli poznawczej. Jednakże, odpowiedź na to pytanie nie jest prosta. Mimo wielu doniesień wskazujących większą efektywność poznawczą osób dwujęzycznych, coraz częściej pojawiają się publikacje stwierdzające brak tego efektu. Biorąc pod uwagę sprzeczne ustalenia, rola dwujęzyczności w kształtowaniu funkcjonowania poznawczego jest obecnie szeroko dyskutowana, a nawet kwestionowana. Z uwagi na rosnącą liczbę osób dwujęzycznych w Polsce i na świecie oraz coraz większą interkulturowość, zrozumienie konsekwencji, jakie niesie ze sobą zjawisko dwujęzyczności, wydaje się bardzo istotne.

W zamierzeniu, projekt doktorski ma przybliżyć do odpowiedzi na pytanie, w jakich warunkach osoba dwujęzyczna doświadcza korzyści poznawczych wynikających z faktu posługiwania się dwoma językami. Brak spójności wyników badań i tocząca się debata generują potrzebę formułowania bardziej precyzyjnych pytań badawczych, dotyczących charakteru zależności pomiędzy dwujęzycznością a kontrolą poznawczą, a także projektowania eksperymentów zapewniających rzetelny pomiar i trafne wnioskowanie. Seria eksperymentów przeprowadzonych w ramach przygotowywanej rozprawy doktorskiej jest odpowiedzią na te potrzeby.

Wnioski płynące z realizacji eksperymentów mają duże znaczenie teoretyczne i praktyczne. Eksperyment 1 pokazuje, że korzyści z dwujęzyczności mogą być obserwowane u osób, które relatywnie późno nabyły umiejętność posługiwania się drugim językiem. Z kolei eksperyment 3 pokazuje, że intensywny trening w sposobie używania języków wpływa na wydajność procesów neuropoznawczych. Co ważne, eksperymenty odsłaniają poważne problemy metodologiczne współczesnej psychologii dotyczące trafności i rzetelności pomiaru procesów kontroli poznawczej. Problemy te znacząco utrudniły realizację celów eksperymentów i interpretację uzyskanych wzorców wyników. Bez trafnych konstruktów teoretycznych i odpowiednio precyzyjnych narzędzi eksperymentalnych badanie związków pomiędzy dwujęzycznością i kontrolą poznawczą wydaje się obecnie niemożliwe. Problemy metodologiczne napotkane w trakcie realizacji eksperymentów do projektu doktorskiego sugerują, że badanie związków pomiędzy dwujęzycznością i kontrolą poznawczą jest podwójnie skomplikowanym wyzwaniem. Z jednej strony, badacze muszą brać pod uwagę różnorodność doświadczeń badanej populacji. Z drugiej, muszą radzić sobie z ograniczeniami warsztatu eksperymentalnego, w szczególności problemem rzetelności i trafności pomiaru procesów kontroli poznawczej.